

УДК 330.88

КОНОНОВА О.Є.*

* к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та маркетингу ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», e-mail: oleksandra.kononova@pgasa.dp.ua, <https://pgasa.dp.ua/kononovaoe/>, ORCID ID: 0000-0002-7215-8574

ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ

Мета. Метою даного дослідження є встановлення основних невіршених завдань методичного забезпечення за вказаним напрямком та формулювання універсального підходу та визначення показників оцінки ефективності стратегій розвитку відносно застосування в будівельній галузі. **Методика.** Для вирішення даної наукової проблематики застосовано: емпірико-теоретичний метод аналізу та синтезу, метод логічного підходу, емпіричний метод порівняння та абстрактно-логічного узагальнення. **Результати.** Було здійснено систематизацію та аналіз джерельної бази дослідження проблеми оцінки ефективності стратегій розвитку в економічній думці. Визначено загальні наукові підходи, положення яких проаналізовано та враховано в авторських пропозиціях щодо методичного забезпечення даної проблематики. Доведено відсутність універсального підходу щодо оцінки зазначеного напрямку, зазначено основні переваги та дискусійні аспекти поглядів науковців. Визначено положення розглянутих наукових підходів, які використано та враховано при створенні авторських пропозицій. **Наукова новизна.** Представлений та обґрунтований в дослідженні авторський підхід включає універсальне методичне забезпечення оцінки ефективності стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі України, воно ґрунтується на застосуванні положень кількісного аналізу, передбачає дослідження загальних стратегічних орієнтирів, показників за основними сферами діяльності (фінансово-економічною, інвестиційною та інноваційною). Важливою характеристикою авторської методики є те, що її умовами передбачено розрахунок рівня відповідності стратегії розвитку реалізованому потенціалу, рівня ефективності впровадження планової (задекларованої) стратегії розвитку підприємства через використання таких вихідних оціночних параметрів, які відповідають особливостям економічної діяльності суб'єктів будівельної галузі. **Практична значимість.** Наведений в роботі авторський підхід, пов'язаний з методичним забезпеченням порядку прогнозу та фактичної оцінки ефективності впровадження стратегії коопетиції для інтегрованого об'єднання в сучасних умовах функціонування суб'єктів будівельної галузі України сформульований із застосуванням кількісних показників оцінювання, адаптованого показника синергетичного (додаткового) ефекту від реалізації зазначеного інтеграційного заходу. Визначено перелік основних індикативних показників, зміна яких демонструє отримання синергетичного ефекту від коопетиції, це, зокрема, показник росту виручки (доходу) від реалізації будівельної продукції (послуг), показник прибутку, показник скорочення витрат від об'єднання порівняно з аналогічними результатами функціонування структурних учасників окремо. Необхідно відмітити, що представлене обґрунтування має наукову новизну, оскільки хоча застосування стратегії коопетиції для суб'єктів будівельної галузі України і адаптовано з польського досвіду, в рамках даного дослідження вперше визначено методичне забезпечення оцінки його впровадження на різних рівнях.

Ключові слова. стратегія, розвиток, ефективність, оцінка, будівництво, будівельна галузь.

Постановка проблеми

В умовах відкритого ринку та загострення рівня міжнародних конкурентних позицій ринкового простору галузей економіки виникає об'єктивна потреба в нових методичних підходах до встановлення фактичного стану та проблем стратегічного управління, оцінки рівня ефективності фактичних та прогнозних стратегій. Дієві та професійні методики оцінки є передумовою

оптимізації функціонування розвитку суб'єктів галузі, запорукою покращення на всіх економічних рівнях. При цьому, використання класичних стратегій без адаптації та врахування умов та факторів впливу, галузевих особливостей може обумовити виникнення проблем, загроз, помилок та упущення можливостей. З огляду на те, що на сучасному етапі розвитку наукової думки відсутні ґрунтовні, універсальні підходи щодо оцінки

ефективності стратегічного розвитку певних галузей економіки (в тому числі досліджуваної в роботі будівельної), існує необхідність вивчення та вирішення зазначеної проблеми. Вказана актуальність пояснюється як недостатнім розробленням теоретико-методичної сфери, так і проблемами в практичній площині. Зокрема, тим, що стратегічні помилки суб'єктів певних галузей економіки не тільки негативно впливають на їх фінансово-економічний, організаційний стан, але і погіршують низку процесів, що обумовлюють кризові явища в соціально-економічній сфері держави, територій тощо. Відповідно, актуальним для сучасної економічної думки є вирішення проблем оцінки ефективності стратегій розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питаннями методичного забезпечення оцінки ефективності стратегій розвитку розглядалися в дослідженні через призму підходів, виокремлених нами за низкою класифікаційних ознак, зокрема, в наукових працях таких вчених: Є.Алексенко, Ю.Бойко, О.Гудзь, І.Гурков, Е.Доржиева, Ю. Єфімичев, А. Казанцев, Л.Мінделлі, О.Мусійовська, І.Ніконова, А.Стрікленд, А.Томпсон, О.Трофімов, М.Ходоровський, П.Хорват, К.Шишкова та інші.

Формулювання цілей статті

Робота присвячена систематизації та аналізу сучасних підходів щодо оцінки ефективності стратегій розвитку суб'єктів галузей економіки, яка дала нам змогу встановити основні невирішені завдання методичного забезпечення за вказаним напрямком, сформулювати універсальний підхід та показники відносно застосування в будівельній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Питання методичного забезпечення оцінки ефективності стратегій розвитку розглядалися в дослідженні через призму підходів, виокремлених нами за низкою класифікаційних ознак, зокрема:

1) підходом, що пов'язаний із проведенням прогнозової оцінки виробничих, техніко-економічних, фінансових, соціальних показників розвитку суб'єкта галузі.

Встановлено, що автори даного підходу висувають варіант прогнозного аналізу досягнення кількісних результатів за певними сферами (фінансово-економічною, соціальною) (автори О. Гудзь, О. Мусійовська (2018 р.) [2]) та варіант оцінки прогнозних показників за ключовими параметрами стратегічного управління через використання інтегрального показника (автор Ю. Бойко (2009 р.) [1]);

2) підходами, основаними на застосуванні методу порівняльного аналізу прогнозних і фактичних результатів впровадження стратегії розвитку, що обумовлюють встановлення відповідного очікуваного ефекту (автори І. Гурков (2004 р.) [3, с. 205], І. Ніконова (2012 р.) [7], М. Ходоровський, Є. Алексенко (2009 р.) [8], П. Хорват (2000 р.) [9]). Доведено, що умови зазначеного підходу часто передбачають використання основних показників, сформульованих в положеннях першого наукового підходу. Зокрема, визначено, що пропонується у якості оціночних результатів розглядати виробничі, техніко-економічні, фінансові, соціальні та інші показники розвитку суб'єкта галузі;

3) підходами, сформульованими із застосуванням порівняльної, динамічної, комплексної системи показників, які визначають рівень ефективності за основними результатами щодо кожного з стратегічних напрямків управління суб'єкта галузі. В рамках зазначеного підходу його авторка (Е. Доржиева) (2014 р.) [4, с. 116-118]) пропонує використовувати порівняльну, постійну оцінку виконання планових стратегічних орієнтирів за кожним з напрямків функціонування. Зазначений підхід характеризується як напрямок щодо оцінки ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі за кожним структурним напрямком;

4) підходами, які передбачають методичне забезпечення оцінки ефектів щодо розвитку різних сфер функціонування суб'єктів галузі без їх дослідження в рамках єдиного комплексного показника (автори Ю. Єфімичев, О. Трофімов (2010 р.) [5, с. 32-37], А. Казанцев, Л. Мінделлі (2004 р.) [6, с. 385]);

5) підходом, визначеним в контексті форми трьохмірної моделі ефективності, в положеннях якої враховано якість прогнозової стратегії розвитку, якість механізму реалізації

стратегії розвитку та рівень стратегічної ефективності (авторка К. Шишкова (2012 р.) [10]);

6) підходами, які пов'язані з дослідженням ефективності стратегій розвитку відповідно до певних критеріїв (відмічено, що зазначені підходи мають локальний характер стосовно загальної системи вивчення рівня ефективності стратегічного розвитку суб'єкта галузі (автори А. Томпсон, А. Стрікланд (2003 р.) [11]);

7) авторським підходом, сформульованим у вигляді уніфікованого методичного забезпечення оцінки ефективності стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі України, яке передбачає використання кількісного аналізу, враховує вивчення як основних стратегічних орієнтирів, так і показників за основними сферами діяльності;

8) авторським підходом, який передбачає методичне забезпечення порядку прогнозу та фактичної оцінки ефективності впровадження стратегії коопетиції для інтегрованого об'єднання в сучасних умовах функціонування суб'єктів будівельної галузі України.

Проаналізований підхід О. Гудзь, О. Мусійовської [2] вирізняється високим рівнем наукової новизни, ґрунтовності, універсальністю окресленого переліку оціночних показників, розширеним трактуванням та характеристикою шкали, яка дозволяє ідентифікувати стратегію розвитку суб'єкта галузі в залежності від значень основних оціночних (прогнозних та фактичних показників). А саме, стосовно вагомому впливу на розширення методичного забезпечення за даним напрямком слід відмітити те, що в зазначеній пропозиції доведено необхідність впровадження етапу постійного моніторингу, внесення коригувальних змін, який сприятиме усуненню проблем реалізації стратегії розвитку на різних етапах. Також можемо констатувати, що склад оціночних показників, запропонований в рамках зазначеної пропозиції, є універсальним за своїми характеристиками та ознаками та може використовуватись щодо будь-якої економічної галузі економіки (в тому числі стосовно будівельної галузі України). Зокрема, серед вказаних оціночних показників авторами запропоновано використовувати: показники стану продукції

(послуг) досліджуваного суб'єкта діяльності (показники якості продукції (послуг) суб'єкта галузі; показник рівня експорту продукції (послуг) в загальному складі загального обсягу доходу (виручки) від реалізації продукції (послуг) досліджуваного суб'єкта галузі; показник рівня оновлення продукції (послуг) суб'єкта підприємництва); показники стану фінансової стійкості суб'єкта галузі (показники поточної ліквідності, фінансової автономії (фінансової незалежності), фінансового ризику); показники стану виробничої стійкості та техніко-технологічного рівня суб'єкта галузі; показник стану рентабельності (прибутковості) діяльності суб'єкта галузі, який ідентифікує основні прогностичні результати впровадження стратегії; показники стану соціального розвитку (показники ефективності управління кадрами) та показники рівня інформаційного забезпечення, прогнозне збільшення яких за визначеними показниками ідентифікує ефективність стратегії розвитку. Важливо відмітити, що всі вищеперераховані оціночні показники, передбачені методичним підходом О. Гудзь, О. Мусійовської [2] є кількісними, що свідчить про достовірність, точність аналізу, можливість проведення дослідження без додаткового залучення експертів, про відсутність можливості надання суб'єктивних оцінок зазначених напрямків з боку останніх. Слід зауважити, орієнтир на використання кількісних оціночних показників, передбачений в методиці даних авторів, було враховано нами в авторських методиках оцінки (7-й та 8-й підходи). Зокрема, зазначені в дослідженні авторські пропозиції містять тільки кількісні показники, значення яких вказує на фактичний та достовірний стан функціонування суб'єктів будівельної галузі внаслідок впровадження відповідних запропонованих стратегій розвитку. Особливо слід відмітити внесок авторів щодо питання визначення шкали, яка дає можливість оцінити (ідентифікувати) тип стратегії розвитку суб'єкта галузі залежно від значень основних оціночних (прогнозних та фактичних показників). А саме, дослідниками здійснено розширення традиційної шкали (за значеннями інтегрального показника розвитку суб'єкта галузі від 0 до 1) в бік створення розгалуженої системи оцінки, що передбачає визначення типу відповідних стратегій на

тому або іншому рівні становлення стратегічних орієнтирів. Автори запропонували чітку шкалу ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі, яка включає такі критеріальні значення за відповідними типами стратегій. Зокрема, визначено, що рівень інтегрального показника стратегічного розвитку при використанні: захисної стратегії може коливатись від 0 до 4 (передбачається, що чим більше значення показника, тим вищим є рівень ефективності); пасивно-наступальної – від 0,41 до 0,73; стратегії ринкової ніші - від 0,74 до 0,86; активно-наступальної стратегії - від 0,87 до 1. Отже, встановлені критеріальні значення вказаних основних стратегій розвитку дозволяють чітко ідентифікувати їх ефективність для стратегічного розвитку.

Заслуговує на увагу підхід Ю. Бойко [1], в рамках якого висунуто пропозицію дослідження ефективності прогнозних показників стратегії розвитку за ключовими параметрами стратегічного управління через використання інтегрального показника. В дослідженні автора запропоновано оцінювати комплекс параметрів, які ідентифікують важливі та основні складові ефективності стратегії розвитку суб'єктів галузі. Дослідник охоплює важливі аспекти ефективності як на загальному, так і на структурному рівні, що дозволяє пересвідчитись у вірності вибору стратегії розвитку та встановленні її параметрів. Зокрема, в рамках чотирьох узагальнюючих показників пропонується оцінити загальний рівень ефективності прогнозної стратегії, рівень відповідності стратегії розвитку фактичним та прогнозним умовам зовнішнього середовища, конкурентних переваг, показників ефективності функціонування суб'єкта галузі, визначити та проаналізувати ефективність за основними напрямками реалізації стратегії на прогнозному рівні, здійснити оцінку рівня ефекту покращення якості продукції (послуг) в рамках впровадження стратегії, ефекту впливу зовнішніх та внутрішніх факторів в рамках впровадження стратегії розвитку. Згідно з підходом автора пропонується визначення інтегрального показника ефективності стратегії розвитку суб'єкта галузі за результатами чотирьох ключових показників, який визначатиме загальний стан за вказаним напрямком. Хоча, як було зауважено нами в дослідженні положень

вказаного підходу, автором і не передбачено можливість забезпечення оперативної оцінки та внесення відповідних коригувань у прогнозні показники, методика аналізу та перелік оціночних показників дозволяють отримати вичерпні, комплексні знання стосовно стану ефективності стратегії розвитку в умовах діяльності суб'єктів галузі. Вказаний підхід, на наш погляд, орієнтований на практичне застосування щодо оцінки умов ефективності стратегій розвитку суб'єктів різних галузей, відсутні певні особливості та обмеження щодо видів діяльності. Необхідно відмітити, що методичне забезпечення, представлене нами в даній роботі великою мірою орієнтовано на вибір методів оцінки, обраний Ю. Бойко. А саме, було адаптовано орієнтир на використання порівняльного методу та методу оптимальних рішень, який вбудовано в методики, сформульовані нами в положеннях 7-го та 8-го наукових підходів. Відповідно, можемо констатувати, що основні аспекти наукової праці Ю. Бойко, які було частково використано для створення універсального методичного забезпечення оцінки ефективності стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі України та порядку прогнозної та фактичної оцінки ефективності впровадження стратегії коопетиції для інтегрованого об'єднання в сучасних умовах функціонування суб'єктів будівельної галузі України лежать в площині застосування порівняльного методу аналізу та методу оптимальних рішень.

Можна відмітити науковий внесок І. Гуркова [3, с. 205] щодо вирішення проблеми методичного забезпечення оцінки стану ефективності стратегій розвитку суб'єктів галузі. В рамках положень пропозицій даного дослідника головний орієнтир передбачає акцент на порівняльній оцінці ефективності стратегій розвитку суб'єктів галузі. Зокрема, заслуговують на увагу основні напрямки порівняльної оцінки ефективності стратегій розвитку суб'єктів галузі, серед яких: 1) напрямок оцінки ефективності реалізації окремих стратегічних проектів (порівняння фактичних та звітних даних реалізації стратегічного проекту за певними показниками, ефекту від реалізації стратегічного проекту, незапланованих додаткових (непрямих) ефектів, які виникли при реалізації стратегічного проекту; 2) напрямок оцінки ступеню досягнення

прогнозних стратегічних цілей економічного суб'єкта, яка пов'язана із дослідженням рівня досягнення прогнозних показників діяльності бізнесу (на рівні довго- та середньострокової основи), передбачає оцінку: системи низки локальних показників; системи збалансованих показників, пов'язаних з оцінкою результативності та ефективності реалізації комплексних стратегій розвитку на загальному рівні функціонування суб'єктів досліджуваної галузі. Важливо зауважити, що методичний орієнтир на використанні методу порівняльного аналізу, впливах додаткових ефектів було певною мірою покладено в основу авторського методичного забезпечення. А саме, в методиках оцінки передбачено застосування порівняльного аналізу, визначено порядок розрахунку синергетичного ефекту інтеграції (при впровадженні стратегії коопетиції). Відповідно, положення авторських методик враховують певні положення вказаних напрямків оцінки, виокремлені в роботі І. Гуркова. Врахування можливостей вивчення синергетичного (додаткового) ефекту від впровадження стратегії коопетиції вирішує невирішену раніше в наукових працях проблему реалізації цього стратегічного напрямку. Встановлено, що підхід І. Гуркова, покладений в основу методичного забезпечення даного дослідження обумовило практичну цінність вказаних методик. А саме, доведено, що виявлення рівня синергії від реалізації цієї стратегії розвитку в рамках діяльності суб'єктів будівельної галузі України дає можливість оцінити можливості (відмову) застосування стратегічного напрямку.

Необхідно відмітити вагоме значення положень наукового підходу Е. Доржиевої [4, с. 116-118], в рамках якого запропоновано здійснювати оцінку ефективності реалізації інноваційної стратегії розвитку на плановому та фактичному рівні за основними напрямками, які є пріоритетними для відповідної галузі. Зважаючи на те, що дослідницею пропонується оцінка ефективності впровадження стратегій розвитку інноваційної корпорації, в її методиці пропонується: встановлення найбільш важливих показників через застосування факторного аналізу або використання методу аналізу пріоритетів; визначення ключових показників за такими

структурними напрямками, як фінансовий, ризиковий, споживацький, процесний, напрямок навчання, розвитку кадрового складу тощо. В нашому дослідженні відмічено універсальність категорій показників та здійснено акцент на тому, що вони можуть бути використані для формування методичного забезпечення в будівельній сфері із включенням до їх складу показників ефекту щодо створення будівельної продукції (послуг). Слід зазначити, що ефект інновацій авторка пропонує оцінювати на рівні оптимізації основних стратегічних напрямків діяльності та висуває рекомендацію оцінювати його у кількісному вимірі. Важливо відмітити, що певні положення пропозиції Е. Доржиевої адаптовано в статті в нашій авторській методиці щодо оцінки ефективності стратегій розвитку підприємств будівельної галузі України, а саме обґрунтовано та розкрито порядок розрахунку показника ефекту впливу впровадження інновацій (етап оцінки рівня інноваційності реалізованої стратегії розвитку підприємства будівельної галузі). При розробці методичного забезпечення ми керувались орієнтиром авторки на встановлення ефекту щодо впровадження інновацій стосовно найбільш пріоритетних економічних показників розвитку, також враховано рекомендацію кількісного виміру такого ефекту впливу. На наш погляд, методичний підхід Є. Доржиевої цінний для наукового досвіду тим, що авторка пропонує не керуватись стандартним підходом до переліку оціночних показників, а моделювати та адаптувати його відповідно до особливостей та умов функціонування галузі. Також слід зауважити, що представлений авторкою перелік оціночних показників ефективності інноваційної стратегії суб'єктів великого бізнесу (корпорації) є таким, що може бути легко змінюваним за кількома показниками до певних аспектів діяльності галузевого напрямку при незмінності основної логіки аналізу та параметрів дослідження.

Можемо відзначити, що в статті розглянуто дискусійні підходи авторів, які заперечують можливість приведення оціночних показників ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі до значення єдиного комплексного показника. А саме, було досліджено

положення наукового дослідження А. Казанцева, Л. Мінделлі [6, с. 385], в рамках якого визначено потребу розрахунку окремих ефектів за кількісними, якісними показниками. На наш погляд, хоча автори і ґрунтовно описують перелік, склад оціночних напрямків (ефектів), їх бачення щодо неможливості визначення узагальнюючого комплексного показника не є остаточним, достовірним. Хоча, потрібно зауважити, що положення їх наукового погляду дозволило вплинути на логіку створення авторських методичних підходів, представлених в дослідженні, які основані виключно на застосуванні кількісних оціночних показників ідентифікації ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі. Відповідно, можемо зауважити, що хоча підхід А. Казанцева, Л. Мінделлі і вважаємо дискусійним, але його основні положення покладені в основу нашого методичного забезпечення. Отже, слід зазначити вагомий роль наукових розвідок зазначених авторів в напрямку вивчення зазначеної проблематики. При важливості доводів, визначених в підході А. Казанцева, Л. Мінделлі потрібно наголосити на тому, що автори не тільки не підтримують приведення до єдиного комплексного показника не тільки розрахованих ефектів за певними напрямками, визначених у кількісному та якісному вимірах, але і заперечують можливість узагальнення (приведення до середнього значення) окремо кількісних, окремо якісних оціночних параметрів (ефектів). З таким підходом не можна погодитись, оскільки представлення узагальненого комплексного показника ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі визначає важливу інформаційну картину щодо зазначеного напрямку. Потрібно зазначити, що на прикладі вказаного наукового підходу можна стверджувати, що навіть дискусійні погляди авторів на певні проблематичні питання можуть мати вагоме значення у становленні та створенні нових наукових розробок і методичного забезпечення.

Необхідно звернути увагу на вагомий науковий внесок Ю. Єфімичева, О. Трофімова [5, с. 32-37] в напрямку розвитку методичного забезпечення проблеми оцінки ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі (на прикладі інноваційних стратегій як

одного з видів стратегій розвитку). Автори висувають власний методичний підхід щодо розрахунку та аналізу окремих структурних компонентів діяльності, які забезпечують ефективність впровадження інноваційних стратегій суб'єктів галузі, також, як і А. Казанцева, Л. Мінделлі, не є прихильниками визначення комплексного єдиного показника ефективності. При цьому, перелік обраних та обґрунтованих оціночних показників, визначений Ю. Єфімичевим, О. Трофімовим є комплексним за своїм охопленням, напрямками та масштабом врахування основних особливостей та структурних сфер діяльності, ефективність яких слід проаналізувати для встановлення результативності впровадження інноваційних стратегій суб'єктів галузі. А саме, за результатами аналізу встановлено, що автори пропонують оцінювати рівень ефектів впровадження інноваційної стратегії суб'єктів галузі за наступними структурними компонентами, зокрема:

- економічним компонентом, який передбачає оцінку: семи основних оціночних показників, які ідентифікують рівень ефективності реалізації зазначеної стратегії на загальному рівні; показників, які дають змогу ідентифікувати економічну ефективність за окремими напрямками інноваційного розвитку за видами ефектів залежно від економічних об'єктів (напрямок впровадження науково-технічних розробок, націлених на створення прогресивних технологічних процесів, підвищення рівня автоматизації та механізації виробництва (ефект в сфері виробництва); напрямок виробництва та впровадження нових видів продукції з покращеними технологічними параметрами (ефект в сфері споживання);

- науково-технічним компонентом, пов'язаним з оцінкою ключових оціночних показників (рівня приросту інформаційних даних, що використовуються суб'єктом галузі, іншими учасниками ринку; рівня приросту нових знань за різними сферами, в тому числі у виробництві; показника рівня новизни; показника можливості практичної реалізації новітніх технологій, розроблених, апробованих досліджуваним суб'єктом галузі; показника можливого масштабу застосування новітніх технологій, розроблених, апробованих досліджуваним суб'єктом галузі; показника перспективності використання

новітніх технологій, розроблених, апробованих досліджуваним суб'єктом галузі);

- соціальним компонентом, пов'язаним з показниками ефектів від впровадження стратегії розвитку на рівні суб'єкта галузі, регіону, інших територій тощо;

- екологічним компонентом (показники оцінки ефекту покращення основних показників екологічного середовища від впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі, вивчення оптимізаційних змін за рівнем шуму, електромагнітного поля, забрудненості повітря, освітленості, вібрацій тощо). Варто відмітити, що підхід авторів до виокремлення ефектів екологічної компоненти стратегії розвитку відповідає умовам функціонування суб'єктів будівельної галузі, зокрема, вказані показники можуть бути використані у якості оціночних для даної сфери. Зазначений аргумент пояснюється тим, що суб'єкти будівельної галузі відносяться до категорії тих, які не здійснюють вагомий негативний вплив на навколишнє природне середовище. При цьому, за справедливим твердженням Ю. Єфімичева, О. Трофімова [5], оптимізовані параметри (знижений рівень шуму в будинках, приміщеннях) може виступати у якості додаткового напрямку створення стратегічних переваг, свідчить про високі конкурентні параметри розвитку суб'єктів будівельної галузі України. Зокрема, вибір будівельної продукції з боку споживачів (споживачів-інвесторів) оснований на врахуванні як основних економічних, технічних, так і енергоефективних (іноді в умовах України визначається пріоритет екологічним компонентам) компонентах. Відповідно, фактор шуму (як індикатор екологічного впливу на навколишнє природне середовище) може виступати у якості компоненту (показника), який впливає на думку покупця щодо придбання певних пропозицій на будівельному ринку України.

Слід підкреслити значну наукову цінність підходу вказаних авторів (Ю. Єфімичева, О. Трофімова), потрібно зазначити, що хоча їх методичний підхід і не передбачає створення та використання єдиного комплексного показника ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів галузі, але склад визначених оціночних показників свідчить про можливість їх застосування (з адаптацією у разі потреби до умов та напрямків

діяльності, видів виробництва будівельної продукції (послуг)) щодо параметрів функціонування суб'єктів будівельної галузі України. Важливим є те, що всі розглянуті оціночні показники, сформульовані в методичному забезпеченні зазначених авторів (Ю. Єфімичева, О. Трофімова) є кількісними, і тому, на наш погляд, піддаються приведенню до єдиного комплексного оціночного показника, який ідентифікує загальний стан ефективності впровадження стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі України.

Варто зауважити, що науковий підхід К. Шишкової [10] (передбачає оцінку показників ефективності впровадження стратегії розвитку із застосуванням форми трьохмірної моделі ефективності, в положеннях якої передбачено розрахунок та аналіз якості прогнозованої стратегії розвитку, якості механізму реалізації стратегії розвитку та рівень стратегічної ефективності) має чітку, комплексну логіку охоплення досліджуваних аспектів та генерує основні важливі напрямки оцінювання за даною проблематикою на загальному рівні. Зокрема, враховано потребу оцінки якості прогнозування, реалізації стратегії розвитку суб'єктів галузі, показник рівня ефективності зазначеної стратегії за основними оціночними напрямками. Хоча вказаний підхід і демонструє застосування дещо обмежених напрямків дослідження, встановлення характеру їх стану дасть, на наш погляд, ґрунтовну та достовірну відповідь на питання чи виступає вказана стратегія ефективним засобом успішного розвитку та підвищення конкурентних позицій на різних рівнях для досліджуваних суб'єктів галузі (в тому числі будівельної). Потрібно зазначити, що вказані напрямки трьохмірної моделі ефективності стратегій розвитку суб'єктів галузі враховані нами в методичному забезпеченні оцінки ефективності стратегій розвитку підприємств будівельної галузі України, а саме, передбачено оцінку ефективності впровадження планової (задекларованої) стратегії розвитку досліджуваним підприємством будівельної галузі (пропонується розрахунок планової та фактичної ефективності за обсягом доходу (виручки) від реалізації, обсягом виробництва будівельної продукції, часткою ринку тощо, обумовлено розрахунок рівня відповідності

стратегії розвитку реалізованому потенціалу підприємства у кількісному вимірі). При цьому, нами здійснено розширення спектру оцінки, зокрема, запропоновано трьохмірну модель розширити за рахунок напрямку оцінки рівня інноваційності реалізованої стратегії розвитку підприємства будівельної галузі. Слід відзначити наукову цінність методичного підходу К. Шишкової [10] з огляду на те, що авторка в рамках пропозиції оцінки якості прогнозованої стратегії розвитку суб'єкта галузі (розрахунок та оцінка кількісних показників відповідності стратегії умовам зовнішнього середовища, його тенденціям та змінам, гнучкості, контролю, можливостям суб'єкта діяльності), якості механізму реалізації стратегії розвитку підприємницької структури (розрахунок та оцінка кількісних показників стану доступності реалізації; повноти та максимального впровадження основних стратегічних завдань тощо) висуває пропонує використовувати кількісні параметри оцінки, що свідчить про високий рівень достовірності, ґрунтовності методики, визначеної дослідницею. Потрібно зауважити, що вказівка та роз'яснення авторки щодо потреби розрахунку і оцінки стратегічної ефективності впровадження обраного курсу для досліджуваного суб'єкта галузі свідчить не тільки про орієнтир на визначення ефекту стратегій розвитку, але і на комплексність підходу стосовно оцінювання доцільності вибору та реалізації загальних стратегічних напрямків та цілей в цілому.

В дослідженні розглянуто підхід, пов'язаний із застосуванням в оцінці певних оціночних показників та критеріїв аналізу, і характеризується методичним забезпечення локального напрямку оцінювання ефективності стратегій розвитку суб'єктів галузі. Приблизники зазначеного підходу А. Томпсон, А. Стрікланд [11] пропонують визначати такі напрямки ефективності, як: рівень відповідності стану готовності досліджуваного суб'єкта галузі до впливів внутрішніх, зовнішніх факторів з позицій власних стратегічних цільових орієнтирів, потенціалу можливостей тощо; рівень конкурентних переваг, визначений на стратегічному рівні; рівень ефективності результатів впровадження стратегій, який характеризує стан інтенсивності функціонування досліджуваного суб'єкта.

В процесі вивчення положень підходу авторів (А. Томпсона, А. Стрікланда) встановлено, що незважаючи на досить обмежений перелік оціночних напрямків, вказана методика та показники дадуть змогу оцінити такі важливі аспекти стратегічного розвитку як: характер інтенсивності функціонування суб'єкта галузі; конкурентні переваги та стан конкурентоспроможності суб'єктів галузі порівняно з компаніями, які є конкурентами в даній сфері; показники стану готовності даного суб'єкта до впровадження стратегічних орієнтирів та завдань, встановлених самостійно. Вказівка на потребу розрахунку та оцінку рівня інтенсивності показує прямий зв'язок підходу А. Томпсона, А. Стрікланда саме із стратегіями розвитку суб'єктів галузі, а не іншими стратегіями, які можуть також передбачати другі напрямки функціонування та господарсько-економічної, ринкової еволюції підприємницьких структур певних сфер економіки, окрім розвитку. Якщо розглядати стратегічні орієнтири суб'єктів будівельної галузі України в умовах кризових економічних явищ на різних рівнях, можна прийти висновку, що вони можуть певний період передбачати ігнорування та відхід від стратегій розвитку. Відповідно, акцент зазначених авторів (А. Томпсона, А. Стрікланда) на потребі здійснення оцінки рівня інтенсивності функціонування досліджуваних суб'єктів галузі є передумовою орієнтира авторів на створенні методичного забезпечення аналізу стратегічного планування та управління в умовах розвитку. Важливо також зауважити, що певні положення методичного забезпечення, представленого А. Томпсоном, А. Стрікландом, були частково використані та адаптовані в нашому дослідженні. Зокрема, положеннями методики оцінки ефективності стратегій розвитку підприємств будівельної галузі України передбачається:

- визначення рівня інноваційності реалізованої стратегії розвитку підприємства будівельної галузі (інноваційний розвиток може бути передбачено виключно в умовах інтенсивного розвитку суб'єктів відповідної галузі). Відповідно, за вказаним напрямком методичного забезпечення авторського підходу, ми певним чином врахували орієнтир вказаних авторів (А. Томпсона, А. Стрікланда) на потребу дослідження рівня

інтенсивності функціонування досліджуваних суб'єктів галузі;

- методичне забезпечення оцінки доцільності вибору певної стратегії розвитку досліджуваним підприємством будівельної галузі (визначення рівня відповідності стратегії розвитку реалізованому потенціалу підприємства), яке частково за своєю логікою, параметрами аналізу відповідає запропонованому авторами (А. Томпсоном, А. Стріклендом) напрямку оцінки рівня відповідності стану готовності досліджуваного підприємства до впливів внутрішніх, зовнішніх факторів з позицій власних стратегічних цільових орієнтирів, потенціалу можливостей тощо. Варто відзначити, що встановлення питання відповідності стратегічних орієнтирів суб'єктів галузі умовам та факторам середовища важливе як на плановому рівні, так і на рівні реалізації стратегії. І цей аспект враховано в методичному забезпеченні, наведеному в рамках авторського підходу щодо здійснення оцінки за вказаним напрямком.

Висновки

Представлений та обґрунтований в статті авторський підхід включає універсальне методичне забезпечення оцінки ефективності стратегій розвитку суб'єктів будівельної галузі України, воно ґрунтується на застосуванні положень кількісного аналізу, передбачає дослідження загальних стратегічних орієнтирів, показників за основними сферами діяльності (фінансово-економічною, інвестиційною та інноваційною). Важливою характеристикою авторської методики є те, що її умовами передбачено розрахунок рівня відповідності стратегії розвитку реалізованому потенціалу, рівня ефективності впровадження планової (задекларованої) стратегії розвитку підприємства через використання таких вихідних оціночних параметрів, які відповідають особливостям

економічної діяльності суб'єктів будівельної галузі.

Наведений в роботі авторський підхід, пов'язаний з методичним забезпеченням порядку прогнозу та фактичної оцінки ефективності впровадження стратегії коопетиції для інтегрованого об'єднання в сучасних умовах функціонування суб'єктів будівельної галузі України сформульований із застосуванням кількісних показників оцінювання, адаптованого показника синергетичного (додаткового) ефекту від реалізації зазначеного інтеграційного заходу. Визначено перелік основних індикативних показників, зміна яких демонструє отримання синергетичного ефекту від коопетиції, це, зокрема, показник росту виручки (доходу) від реалізації будівельної продукції (послуг), показник прибутку, показник скорочення витрат від об'єднання порівняно з аналогічними результатами функціонування структурних учасників окремо. Необхідно відмітити, що представлене обґрунтування має наукову новизну, оскільки хоча застосування стратегії коопетиції для суб'єктів будівельної галузі України і адаптовано з польського досвіду, вперше визначено методичне забезпечення оцінки його впровадження на різних рівнях.

Було здійснено систематизацію та аналіз джерельної бази дослідження проблеми оцінки ефективності стратегій розвитку в економічній думці. Визначено загальні наукові підходи, положення яких проаналізовано та враховано в авторських пропозиціях щодо методичного забезпечення даної проблематики. Доведено відсутність універсального підходу щодо оцінки зазначеного напрямку, зазначено основні переваги та дискусійні аспекти поглядів науковців. Визначено положення розглянутих наукових підходів, які використано та враховано при створенні авторських пропозицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Ю. А. Методика оценки стратегического планирования на предприятии. Оценка эффективности стратегического планирования на промышленном предприятии / Ю. А. Бойко. // Российское предпринимательство. – 2009. – №5. – С. 32–41.
2. Гудзь О. І. Методичний підхід до обґрунтування стратегії розвитку підприємства / О. І. Гудзь, О. Б. Мусійовська. // Економіка та управління підприємствами. – 2018. – №22. – С. 334–340.
3. Гурков И.Б. Стратегический менеджмент организации / Гурков И.Б. – Москва: ТЕИС, 2004. – 239 с.

4. Доржиева Э. Л. Формирование и реализация инновационной стратегии развития промышленных корпораций : дис. канд. эк. наук : 08.00.05. / Доржиева Э. Л. – Иркутск, 2014. – 144 с.
5. Ефимычев Ю.И., Трофимов О.В. Концептуальные основы стратегии инновационного развития промышленных предприятий. Н. Новгород: Изд-во ННГУ им. Н.И. Лобачевского, 2010. 273 с.
6. Казанцев А.К., Минделли Л.Э. Основы инновационного менеджмента. М.: Экономика, 2004. 475 с.
7. Никонова И.А. Проектный анализ и проектное финансирование. М.: Альпина Паблишер, 2012. 154 с.
8. Ходоровский М.Я., Алексенко Е.В. Подходы к оценке эффективности стратегии организации. Вестник УГТУ-УПИ. 2009. № 3. С. 4-21
9. Хорват П. Сбалансированная система показателей как средство управления предприятием / П. Хорват. // Проблемы теории и практики управления. – 2000. – №4. – С. 118–122.
10. Шишкова Е.А. Способы оценки эффективности реализации стратегии развития компании / Е.А. Шишкова // Экономический журнал. - 2012. - № 26. - С. 111-117.
11. Thompson A.A., Strickland A. J. Strategic management concepts and cases. Boston McGraw-Hill / Irwin, 2003. 1049 p.

КОНОНОВА А.Е.*

* к.э.н., доцент, доцент кафедры финансов, учета и маркетинга ГБУЗ «Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры», e-mail: oleksandra.kononova@pgasa.dp.ua, <https://pgasa.dp.ua/kononovae/>, ORCID ID: 0000-0002-7215-8574

ИЗУЧЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ СТРАТЕГИЙ РАЗВИТИЯ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МЫСЛИ

Цель. Целью данного исследования является установление основных нерешенных задач методического обеспечения по указанному направлению и формулировка универсального подхода и определения показателей оценки эффективности стратегий развития относительно применения в строительной отрасли.

Методика. Для решения данной научной проблематики применены: эмпирико-теоретический метод анализа и синтеза, метод логического подхода, эмпирический метод сравнения и абстрактно-логического обобщения. **Результаты.** Были осуществлены систематизация и анализ базы исследования проблемы оценки эффективности стратегий развития в экономической мысли. Определены общие научные подходы, положения которых проанализированы и учтены в авторских предложениях методического обеспечения данной проблематике. Доказано отсутствие универсального подхода к оценке указанного направления, указаны основные преимущества и дискуссионные аспекты взглядов ученых. Определены положения рассмотренных научных подходов, которые использованы и учтены при создании авторских предложений.

Научная новизна. Представлен и обоснован в исследовании авторский подход, который включает универсальное методическое обеспечение оценки эффективности стратегий развития субъектов строительной отрасли Украины, что основан на применении положений количественного анализа и предполагает исследование общих стратегических ориентиров, показателей по основным сферам деятельности (финансово-экономической, инвестиционной и инновационной). Важной характеристикой авторской методики является то, что ее условиями предусмотрен расчет уровня соответствия стратегии развития реализованного потенциала, уровня эффективности внедрения плановой (задекларированной) стратегии развития предприятия через использование таких исходных оценочных параметров, которые соответствуют особенностям экономической деятельности субъектов строительной отрасли. **Практическая значимость.** Приведенный в работе авторский подход, связанный с методическим обеспечением порядка прогнозной и фактической оценки эффективности внедрения стратегии коопетиции для интегрированного объединения в современных условиях функционирования субъектов строительной отрасли Украины, который сформулирован с применением количественных показателей оценки, адаптированного показателя синергетического (дополнительного) эффекта от реализации указанного интеграционного мероприятия. Определен перечень основных индикативных показателей, изменение которых демонстрирует получение синергетического эффекта от коопетиции, это, в частности, показатель роста выручки (дохода) от реализации строительной продукции (услуг), показатель прибыли, показатель сокращения расходов от объединения сравнению с аналогичными результатами функционирования структурных участников отдельно. Необходимо отметить, что представленное обоснование определяет научную новизну, поскольку применение стратегии коопетиции для субъектов строительной отрасли Украины адаптировано из польского опыта, и в рамках данного исследования впервые определено методическое обеспечение оценки его внедрения на различных уровнях.

Ключевые слова: стратегия, развитие, эффективность, оценка, строительство, строительная отрасль.

OLEKSANDRA KONONOVA *

* PhD of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Marketing of the State Higher Educational Institution “Prydneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture”, e-mail: oleksandra.kononova@pgasa.dp.ua, <https://pgasa.dp.ua/kononovaoe/>, ORCID ID: 0000-0002-7215-8574

STUDY ON THE ASSESSMENT PROBLEM OF THE EFFECTIVENESS OF DEVELOPMENT STRATEGIES IN AN ECONOMIC OPINION

The purpose. The purpose of this study is to identify the main unsolved problems of methodological support in this direction and to formulate a universal approach and to determine the indicators for evaluating the effectiveness of development strategies for use in the construction industry. **Methods.** To solve this scientific problem, we applied: empirical-theoretical method of analysis and synthesis, method of logical approach, empirical method of comparison and abstract-logical generalization. **The Results.** Systematization and analysis of the source base of the study of the problem of evaluating the effectiveness of development strategies in economic thought were carried out. The general scientific approaches have been identified, the provisions of which have been analyzed and have been considered in the author's proposals for methodological support of this problem. The lack of a universal approach to the evaluation of the indicated direction is proved, the main advantages and discussion aspects of the views of scientists are stated. The provisions of the considered scientific approaches, which were used and considered in the creation of the author's proposals, are determined. **Scientific novelty.** The author's approach presented and grounded in the study includes universal methodological support for the evaluation of the effectiveness of development strategies of the subjects of the construction industry in Ukraine, it is based on the application of the provisions of quantitative analysis, involves the study of general strategic orientations, indicators by major areas of activity (financial, economic, investment and innovation). An important characteristic of the author's methodology is that its conditions provide for the calculation of the level of compliance of the development strategy with the realized potential, the level of effectiveness of implementation of the planned (declared) enterprise development strategy by using such initial estimation parameters that correspond to the peculiarities of economic activity of the subjects of the construction industry. **The practical significance.** The author's approach related to the methodical provision of the order of predictive and actual assessment of the effectiveness of implementing a co-op strategy for integrated integration in modern conditions of functioning of the subjects of the construction industry of Ukraine is formulated using quantitative indicators of evaluation, adapted index of synergistic (additional) effect from the implementation of the said integration event. The list of the main indicative indicators, the change of which shows the receipt of synergetic effect from co-operation, is defined, in particular, the indicator of growth of proceeds (income) from the sale of construction products (services), the indicator of profit, the indicator of reduction of expenses from association in comparison with similar results of functioning of structural participants. separately. It should be noted that the justification presented is a scientific novelty, since although the use of co-op strategy for the subjects of the construction industry of Ukraine and adapted from Polish experience, this study for the first time identified methodological support for the evaluation of its implementation at different levels.

Keywords: strategy, development, efficiency, evaluation, construction, construction industry.

REFERENCES

1. Boyko Yu.A. (2009) Metodika otsenki strategicheskogo planirovaniya na predpriyatii. Otsenka effektivnosti strategicheskogo planirovaniya na promyshlennom predpriyatii [Technique of strategic planning evaluation at the enterprise. Assessing the effectiveness of strategic planning in an industrial enterprise] Russian entrepreneurship, No. 5 (1), Pp. 32-41.
2. Ghudzj O.I., Musijovsjka O.B. (2018) Metodychnyj pidkhdid do obghruntuvannja strateghiji rozvytku pidpryjemstva [Methodical approach to substantiation of enterprise development strategy]. Economics and enterprise management, №. 22, Pp. 334-340.
3. Gurkov I.B. (2004) Strategicheskij menedzhment organizatsii [Strategic management of the organization]. M: TEIS, 239 p.
4. Dorzhieva E.L. (2014) Formirovanie i realizatsiya innovatsionnoy strategii razvitiya promyshlennykh korporatsiy [Formation and implementation of an innovative strategy for the development of industrial corporations]. diss. ... Cand. econom. Sciences: 08.00.05. Irkutsk, 144 p.
5. Yefimichev Yu.I., Trofimov O.V. (2010) Kontseptualnye osnovy strategii innovatsionnogo razvitiya promyshlennykh predpriyatij [Conceptual bases of strategy of innovative development of industrial enterprises]. N. Novgorod: Publishing House of the NNU them. NI Lobachevsky, 273 p.

6. Kazantsev A.K., Mindelli L.E. (2004) Osnovy innovatsionnogo menedzhmenta [Fundamentals of innovation management]. M.: Economics, 475 p.
7. Nikonova I.A. (2012) Proektnyy analiz i proektnoe finansirovanie [Project analysis and project financing]. M.: Alpina Publisher, 154 p.
8. Khodorovsky M.Ya., Aleksenko E.V. (2009) Podkhody k otsenke effektivnosti strategii organizatsii [Approaches to assessing the effectiveness of an organization's strategy]. UGTU-UPI Gazette, № 3. Pp. 4-21.
9. Horvat P. (2000) Sbalansirovannaya sistema pokazateley kak sredstvo upravleniya predpriyatiem [Balanced scorecard as a means of enterprise management]. Problems of management theory and practice, №4, Pp. 118–122.
10. Shishkova E.A. (2012) Sposoby otsenki effektivnosti realizatsii strategii razvitiya kompanii [Ways to evaluate the effectiveness of implementing a company development strategy]. Economic Journal, № 26, Pp. 111-117.
11. Thompson AA, Strickland A. J. (2003) Strategic management concepts and cases. Boston McGraw-Hill / Irwin

Стаття надійшла до редакції: 18.03.2020

Received: 18 March 2020